

GLORIA MARIS

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR DE

*BELGISCHE
VERENIGING
VOOR
CONCHYLIOLOGIE* v.z.w.

ANTWERPEN

association belge de conchyliologie

belgian society for conchology

Gesticht in 1961

AANGESLOTEN BIJ HET KONTAKTKOMITEE VAN DE KRINGEN VOOR NATUURSTUDIE EN NATUURBESCHERMING IN HET
ANTWERPSE

Verantwoordelijk uitg.

André Verhecken
Edward Arsen str. 47
2510 MORTSEL
03/440.37.68

Secretariaat

Jean Wuyts
Koningsarendl. 82
2100 DEURNE
03/324.99.14

Redactie

Antoine Vereycken
A. Van Dijkstr. 50
2120 SCHOTEN
03/645.92.30

Bankrekening

Belgische Vereniging
voor Conchyliologie v.z.w.
(Gloria Maris)
610/4465950/64

O K T O B E R 1 9 8 4

-----

1. Zondag 7 oktober 1984 vanaf 10.00 uur in het lokaal " Stella Maris ", Italiëlei 72 te Antwerpen :
JAARLIJKSE RENDEZ-VOUS DAG
Het volledig programma voor deze dag vindt U op bladzijde 195 in dit blad.
  2. Zondag 7 oktober 1984 vanaf 10.00 uur in het lokaal " Stella Maris ", Italiëlei 72 te Antwerpen :
De jeugdafdeling neemt uiteraard deel aan de Rendez-Vous dag met in het bijzonder een voordracht met dia's gegeven door de jeugdafdeling zelf (zie programma op bladzijde 195).
  3. Vrijdag 12 oktober 1984 te 20.00 uur in het lokaal Koolkaai 9 te Antwerpen : Vergadering van de studiegroep Xenophora onder leiding van de heer E. Wils.
  4. Vrijdag 19 oktober 1984 te 20.00 uur in het lokaal Omeganckstraat 26 te Antwerpen : vergadering van de Raad van Beheer + inbinden en verzenden van maandblad.
  5. B.V.C. West Vlaanderen vergadert op 21 oktober 1984 in het centrum De Lelie - weidestraat 81 te Assebroek (Brugge).
- De eerstvolgende vergadering zal doorgaan op 4 november 1984.

Datum van uitgifte : 21 september 1984

VERSLAG VAN DE ALGEMENE VERGADERING VAN ZONDAG 2 SEPTEMBER 1984

Slechts een 25 aanwezigen op onze vergadering, dat was bitter weinig. Vele trouwe leden ontbraken, tal van verontschuldiging. Toch was de start van het BVC-leven na het verlof de moeite waard.

Van de hand van onze voorzitter verschenen ondertussen in Leiden twee engelstalige publicaties in de Zoölogische Mededelingen van het RMNH :

Deel 58 no. 1 : Notes on *Cancellaria minima* Reeve.

Deel 58 no. 2 : *Cissonella scalatella* (Guppy) living off Northern America. Waarin uitvoerig de opmerking dat zekere verschillen in de protoconch van twee specimens niet per sé betekent dat ze verschillende soorten zijn...

Na de pauze kregen we dan dhr. Ruud Lie, voorzitter van de Nederlandse vereniging GEA, met een interessante voordracht over fossiele en recente mollusca uit Florida. Enkele nota's die zeker interessant zijn voor onze leden die recent materiaal verzamelen, maar ook wel eens zo'n prachtig fossiel uit Florida in handen krijgen.

. Geologisch is Florida jong en eigenlijk een drooggevalle zeebodem. Dit droogvallen gebeurde ongeveer 19 miljoen jaar geleden.

. Stratigrafisch krijgen we een toplaag van turf-zand-en-oölitische kalksteen; dan de beroemde 4 formaties bevattende pliocene-miocene laag van mergel-zand-slik-schelpen (30-300 meter); dieper volgt oligoceen, eoceen en krijt.

. De oudste en onderste van de 4 formaties is de Tamiami Formatie, bij Tamiami trail met de belangrijkste groeve bij Sunniland en Fort Myers (kalkachtige mergel met kwarts- vooral steenkernen). De Pinecrest Formatie ten oosten van Tamiami trail, ontsloten langs de Caloosahatchee rivier en in Sarasota (zeer fossielrijke laag : 600 soorten !). De derde is de Caloosahatchee Formatie (mergel wit tot geel, zeer wit schelpenmateriaal). Tenslotte de jongste formatie " Eenheid A", niet nader benoemd ; de scheiding tussen tertiër en kwartaair.

De spreker toonde beelden van typische landschappen en de ontsluitingen. Met dezen vergeleken zijn de gekende metro-storten in het Antwerpse schelp-arm ! Vooral boeiend de dia's waarop recente soorten naast hun fossiele grootouders werden getoond. Bovendien had dhr. Lie prachtig materiaal uitgesteld en een aantal boeken over het besproken gebied. Hij had zich geen moeite gespaard : Er was zelfs een samenvatting van zijn voordracht voor wie het nog eens wilden nalezen ! Wie zou het beter doen ! Proficiat R. Lie !

A. Delsaerdt

SHELL ISLAND - NOORD-WALES

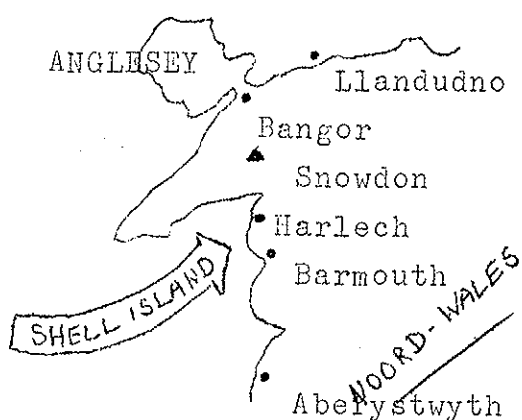
----- door : A. van de Bruele *

Gedurende mijn jaarlijkse "strooptochten" langs Europese kusten en stranden op zoek naar schelpenmateriaal, stuitte ik tijdens mijn vakantie in juni 1982 in een afgelegen hoek in Wales op het bordje Shell Island. Deze aanduiding trok op twee manieren mijn aandacht. Ten eerste vanwege een duidelijk leesbare naam op een aanduidingsbord. U moet weten dat het merendeel van alle plaatsjes, dorpen danwel gehuchten voor de niet Welshmen nauwelijks te ontcijferen zijn vanwege de typische spelling der namen. Ettelijke medeklinkers achter elkaar vormen dan ook geen uitzondering. Maar als tweede trok deze aanwijzing natuurlijk mijn aandacht vanwege SHELL-Island. Nu was mij echter in de literatuur, die bij deze reis voorafging, niets opgevallen over Shell Island. Vanwege het feit dat ik een zwerver ben tijdens vakanties aarzelde ik dan ook geen ogenblik om het bord te volgen naar hopelijk een nieuwe schelpenoase in deze doorgaans niet erg rijkelijk bedeelde kust qua schelpenfauna. Vele stranden zijn bijna niet te betreden vanwege natuurlijke barrières tussen wegen en kust. Dit kunnen zoal zijn : afrasteringen, dichte begroeiingen, steile rotsen, etc. Daar waar de kust wel te bereiken valt komt men meestal spoedig terug met alleen een handje vol aan elders ook veelvuldig voorkomend materiaal zoals Cerastoderma edule, Littorina littorea e.d. Maar deze naam trok extra mijn aandacht vanwege het feit dat zo'n naam niet zomaar verzonnen kon zijn. Hier moesten schelpen te vinden zijn. Na enkele mijlen gereden te hebben kom ik bij een bord met het opschrift : " You are entering Shell Island Leisure Centre ". Wie schetst mijn verbazing hier in een ontspannings en vrijetijdscentrum te komen. Na enige informatie ingewonnen te hebben blijkt dit een ontspannings en vrijetijdscaplex te zijn volledig gericht op de natuur. Het complex is geheel opgezet om hier je hele vakantie te kunnen doorbrengen. Dit was natuurlijk wel aardig, maar ik kwam naar hier om mijn verzameling uit te breiden. Van een andere voorbijtrekkende vakantieganger verneem ik, na de situatie uitgelegd te hebben, dat ik hier best mijn hart kan ophalen om de collectie uit te breiden. De knoop wordt

doorgehakt en na de entreeprijs van 1 Pond betaald te hebben
rijd ik het terrein op ....

De geschiedenis van Shell Island

Het eerste wat je opvalt als je Shell Island bezoekt is, dat het geen werkelijk eiland is, zelfs bij vloed, maar een schiereiland. Het was een echt eiland rond de jaren 1819 toen de graaf van Winchelsea in een land "verbeterings"schema een kanaal liet graven door de moerassige grond aan de noordzijde van het "eiland"

en de stroom van de Artro-rivier verlegde om er deze in en uit te laten stromen. Het gevolg van de verlegde waterstroom was het geleidelijk dichtslibben van de zuidzijde van het kanaal in ongeveer 20 jaar. Toen het slib voldoende opgehoopt was bouwde opgewaaid zand er duinen zoals je vandaag de dag nog kunt zien.

De flora en fauna

De naam die de locale bevolking geeft aan het "eiland" is Mochras. De populaire naam Shell Island heeft z'n naam natuurlijk te danken aan de grote variëteit aan schelpen die hier gevonden (kunnen) worden. Meer dan 200 verschillende soorten zijn bekend en in de loop der tijd verzamelt. Bij een eenmalig bezoek hoeft men dan ook geen moeite te doen om tussen de 30 à 40 soorten te verzamelen.

Maar de natuur biedt nog meer. Grote aantallen vogels in allerlei soorten en variaties vinden hier hun thuis of gebruiken Shell Island als doortrekkamp voor hun jaarlijkse trektochten. Men treft hier zoal aan ; reigers, Kievitten, zwartkopmeeuwen, sterns, enz. Het vogelrijk is hier vertegenwoordigd in alle maten vanaf het kleine goudborstwinterkoninkje tot de majestueuze buizerd.

Wanneer de zee rustig is en het water niet te helder kan men met een dosis geluk 's morgens vroeg soms zeehonden aantreffen. Maar zoals in de Waddenzee behoort dit helaas steeds meer tot de zeldzaamheden.

De flora wordt ook niet mis bedeed. Ca. 170 verschillende soorten kan men in de periode April-September aantreffen. Wilde viooltjes, zeehulst, dwerggrozen vormen een lieflijke kleurenpracht. Maar alles wordt overtroffen door de ontelbare soorten orchideeën die hier in ruime mate voorkomen.

De molluskenfauna

Zoals hierboven vermeld kan de schelpen collectie dus stevig uitgebreid worden, mits men natuurlijk weer een dosis geluk heeft. Je bent natuurlijk erg afhankelijk van enkele factoren zoals : jaargetijde, weer, stromingen, etc. Maar met een goede speurneus kom je een heel eind ver. Om te beginnen kun je de aangeprezen zandstranden (zuidkant eiland) wel vergeten om te verzamelen. Deze liggen alleen bezaaid met badgasten. Meer het noordelijk deel van het "eiland" komt in aanmerking als excursiegebied. Hier bevinden zich rotsen en stenen met her en der poeltjes ertussen. Vooral bij eb strekken deze zich over een groot oppervlak uit waardoor zij een ware verzamelbiotoop vormen. De rotsen zijn bezaaid met Gastropoda en in de talloze poeltjes en omringende zandhopen kan men vaak tweekleppigen bemachtigen. De laatst genoemden zijn vaak wel dood. De poeltjes vormen de mooiste biotopen qua zeeflora en fauna. Zeeanemonen, wieren e.d. liggen geduldig op de vloed te wachten terwijl kleine krabben zich alleen voerroeren als men de stenen omkeert (en weer teruglegt) op zoek naar schelpmateriaal. Daar ik hier slechts 1 dag verbleef heb ik maat een globale indruk gekregen van deze voor mij totaal onbekende vindplaats, die bij een verblijf van enkele dagen beslist meerdere soorten moet opleveren. Misschien dat het een excursietip is voor verzamelaars die deze streken willen gaan bezoeken.

Ter afsluiting vermeld ik hier de door mij gevonden mollusken van Shell Island :

GASTROPODA

- *Acmaea testudinalis* (Müller) - dood in gruisafzettingen
- *Acmaea virginea* (Müller) - door in gruisafzettingen
- *Calliostoma zizyphinum conuloide* (Lamarck) - levend op rotsen.
- *Gibbula cineraria* (Linné) - zowel levend als dood
- *Gibbula pennanti* (Philippi) - levend op rotsen, maar zeldzamer.
- *Gibbula umbilicalis* (Da Costa) - talrijk levend op rotsen.
- *Monodonta lineata* (Da Costa) - tamelijk zeldzaam op rotsen.
- *Lacuna vineta* (Montagu) - zeldzaam in gruisafzetting.
- *Littorina littoralis aurantia* (Dautz.) - op zeewier.
- *Littorina littoralis citrina* (Dautz. & Fischer) - op zeewier.
- *Littorina littoralis fusca* (Menke) - op zeewier.
- *Littorina littoralis olivacea* (Dautz.) - op zeewier.
- *Littorina littoralis ornata* (Daniel) - dood in gruis.
- *Littorina littoralis reticulata* (Dautz. & Fischer) - meestal dood.
- *Littorina littorea* (Linné) - bruine & rode var. - levend op stenen.
- *Littorina saxatilis rudis* (Maton) - dood in gruisafzettingen
- *Littorina saxatilis miniata* (Dautz. & Fischer) - levend, talrijk.
- *Littorina saxatilis zonaria* (Bean) - op rotsen, talrijk.
- *Littorina saxatilis aurantia* (Dautz.) - talrijk op stenen.
- *Turritella communis* (Risso) - dood tussen stenen en rotsen.
- *Peringia ulvae* (Pennant) - tussen schelpgruis.
- *Bittium reticulatum* (Da Costa) - tussen schelpgruis.
- *Epitonium clathrus* (Linné) - juveniel in schelpgruis.
- (*Calyptraea chinensis* (Linné) - in schelpgruis.
- *Crepidula fornicata* (Linné) - dood tussen stenen.
- *Trivia europea* (Montagu) - verbleekte exempl. in gruis.
- *Trivia monacha* (Da Costa) - dood in gruisafzettingen.

- *Lunatia alderi* (Forbes) - vers dood in gruis.
- *Lunatia catena* (Da Costa) - verbleekte exemplaren tussen stenen.
- *Buccinum undatum* (Linné) - juveniel, vers dood.
- *Hinia incrassata* (Ström) - in gruisafzetting.
- *Hinia varicosa* (Turton) - in gruisafzetting.
- *Nucella lapillus* (Linné) - levend op rotsen, talrijk.
- *Nucella lapillus imbricata* (Lamarck) - juveniel, levend op rotsen.
- *Retusa alba* (Kanmacher) - tussen gruis.

BIVALVIA :

- *Mytilus edulis* (Linné) - talrijk, levend.
- *Chlamys varia* (Linné) - losse kleppen.
- *Cerastoderma edule* (Linné) - vers dood.
- *Parvicardium exiguum exiguum* (Gmelin) - losse kleppen
- *Lucinoma borealis* (Linné) - dood in zand / modder.
- *Ensis arcuatus* (van Urk) - dood tussen stenen en rotsen.
- *Ensis minor* (Chenu) - dood tussen stenen en rotsen
- *Spisula solida* (Linné) - vers dood in getijde poel.
- *Angulus tenuis* (Da Costa) - dood in zand
- *Macoma balthica* (Linné) - dood in getijde poeltje
- *Donax vittatus* (Da Costa) - dood in vloedlijn.
- *Scrobicularia plana* (Da Costa) - dood in zand / modder.
- *Dosinia lupinus lineta* (Pulteney) - zeldzaam tussen gruis.

POLYPLACOPHORA :

- *Lepidochitona cinerea* (Linné) - vrij talrijk op en onder stenen.

- - - - -

BOEKBESPREKING

- 1) Over de verspreiding in België van de naaktslakken van het genus *Deroceras* Rafinesque, 1820 (Mollusca, Gastropoda, Agriolimacidae).

 J.L. Van Goethem, J.J. De Wilde & R. Marquet
 Studiedocument No. 14 van het Koninklijk Belgisch
 Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel, 1984, 45 pp.

- 2) Lijst van de recente niet-mariene mollusken van België.

 J.L. Van Goethem
 Studiedocument No. 16 van het Koninklijk Belgisch
 Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel, 1984, 35 pp.

Met het verschijnen van deze twee studiedocumenten van het KBIN, wordt eens te meer aangetoond dat er grondig werk wordt gemaakt van het onderzoek naar de Belgische malacofauna. Het kan trouwens nu al aangekondigd worden dat in de nabije toekomst nog tal van andere bijdragen hierover zullen verschijnen. Het spreekt voor zich dat dit alles slechts het resultaat kan zijn van vele jaren intensief onderzoek vanwege de auteurs. Dit wordt o.a. mooi aangetoond in het studiedocument over de verspreiding van het genus *Deroceras* in België. Voor dit artikel alleen al, verzamelden en bestudeerden de auteurs niet minder dan 2600 monsters die in totaal circa 12.000 exemplaren omvatten !

In het studiedocument wordt, na een korte inleiding en een beschrijving van materiaal en methoden, een overzicht gegeven van de vier in ons land voorkomende *Deroceras*-soorten. Dit zijn : *D. agreste*, *D. laeve*, *D. reticulatum* en *D. caruanae*. Elke soort wordt bondig, maar accuraat beschreven en afgebeeld. Uiteraard krijgen daarbij ook de genitalia de nodige aandacht. Inderdaad, ze zijn dikwijls van belang bij de correcte determinatie van de soorten; denken we maar even aan het onderscheid tussen *D. agreste* en bleke, ongevlekte exemplaren van *D. reticulatum*.

Na de beschrijvingen wordt de ecologie van de diertjes, die in land- en tuinbouw zeer schadelijk kunnen zijn, besproken. Dan volgt de eigenlijke hoofdbrok van het werk : een overzicht van de verspreiding in België van de vier soorten. Net zoals in het vorige studiedocument, dat de verspreiding van *Boettgerilla pallens* behandelde, wordt er gebruik gemaakt van talrijke kaarten. Daaruit blijkt b.v. dat *D. reticulatum* zowat de meest verspreide landslak in ons land is : ze werd nagenoeg in alle UTM-kwadraten aangetoond ! Belangwekkender echter, is de evolutie van de verspreiding van *D. caruanae*. Deze soort was voor 1968 in ons land onbekend. Sinds dat jaar echter, heeft de soort België a.h.w. massaal gekoloniseerd; waardoor ze in het grootste gedeelte van ons land een algemene verschijning is geworden. Die explosieve uitbreiding wordt in het werk aangetoond a.d.h. van een opeenvolgende reeks kaartjes waarop jaar na jaar de vondsten van *D. caruanae* staan weergegeven.

Het artikel sluit af met enkele overwegingen; een besluit en een oproep tot medewerking. Een oproep die we ook in dit blad reeds meermalen lieten verschijnen en die we bij deze nogmaals in de herinnering willen brengen.

Het tweede studiedocument is een naamlijst van de Belgische land- en zoetwatermollusken. Het voorziet in een duidelijke behoefte, want het uitstekende, maar bijna 25 jaar oude, boek van W. Adam, is op systematisch en nomenclatorisch vlak veelal voorbijgestreefd. Een nieuwe " up to date " naamlijst is dan ook geen overbodige luxe als men in het kader van de " European Invertebrate Survey " wil komen tot een eenvormige en logische nomenclatuur. Het belang van een dergelijke stabiele naamgeving hoeft inderdaad geen verder betoog !

De lijst omvat 159 niet-mariene gastropoden en 26 soorten zoetwater Bivalvia. Daarenboven werden ook nog soorten opgenomen die in ons land kunnen verwacht worden (b.v. *Chondrula tridens*, *Spermoëa lamellata*, *Arion lusitanicus*,...), soorten die in België enkel bekend zijn uit serres (*Zonitoides arborcus*,...) en soorten die wel reeds in ons land werden gevonden

maar dit dan wel 50 jaar of meer geleden (*Trichia striolata*, *Granaria frumentum*, ...).

Uiteraard werd de auteur bij het opstellen van de lijst geconfronteerd met tal van systematische en taxonomische problemen. Deze worden echter achteraan de lijst besproken, zodat het werk tevens een weergave is van de huidige kennis terzake. Een van die problemen is b.v. de taxonomische status van *D. caruanae*. Het is de lezer wellicht bekend dat in de ons omringende landen vooral de naam *D. panormitanum* wordt gebruikt (b.v. in Elseviers slakkengids) die ouder is en waarvan *D. caruanae* een synoniem zou zijn. Volgens de auteur echter, zijn er vooralsnog geen overtuigende bewijzen voorhanden die deze stelling ondersteunen. Over deze kwestie heeft de auteur tevens, in samenwerking met Lic. J.J. De Wilde (KBIN), een studie gemaakt die eerlang zal gepubliceerd worden (Van Goethem, J.L. & De Wilde, J.J., On the taxonomic status of *Deroceras caruanae* (Pollonera, 1891) (Gastropoda, pulmonata), Arch. Moll., 115(4/6)).

Beide studiedocumenten zijn interessante en verzorgde publicaties die zonder twijfel heel wat liefhebbers zullen boeien. We kunnen ze dan ook alleen maar warm aanbevelen. Ze zijn te verkrijgen bij het Vermogen van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, B-1040 Brussel (tel. 02/648.04.75) tegen de prijs van 60 fr. voor het *Deroceras* artikel en 40 fr voor de naamlijst. De publicaties zullen ook via de B.V.C. te verkrijgen zijn. Tot slot moeten we nog vermelden dat van beide documenten ook Franstalige versies zijn verschenen.

Thierry Backeljau

HOE OUD WORDT EEN NAUTILUS ?

Dit is een vraag die niet zo eenvoudig te beantwoorden is. Er zijn twee benaderingen gebruikt om het probleem op te lossen.

De eerste benadering is die van W.B. Saunders, die in Belau exemplaren van *Nautilus belauensis* Saunders vangt, merkt, en weer uitzet, in de hoop ze later terug te zullen vangen, en aldus de groei rechtstreeks te kunnen opmeten.

Een andere benadering is die van Cochran en Landman ; hun methode is gebaseerd op het natuurlijk verval van radioisotopen. Even een korte uitleg : in de natuur (dus ook in zeewater) komt een isotoop van lood voor, nl. ^{210}Pb ; dit isotoop is niet stabiel en vervalt dus automatisch tot andere elementen. Een daarvan is een radioactief isotoop van polonium : ^{210}Po . Het levende dier neemt tijdens zijn groei wel het lood op uit het zeewater, maar niet het polonium. Een vers gevormd deel van de schelp bevat aldus alleen lood, en geen polonium. Echter, het radioactieve isotoop van lood in de schelp vervalt ook automatisch, en vormt daarbij $^{210}\text{Polonium}$.

Nu weet men dat de halveringstijd ($t_{1/2}$) van ^{210}Pb 22,3 jaar is, terwijl dit voor ^{210}Po slechts 138 dagen bedraagt. De halveringstijd is de tijd nodig om, uitgaande van een willekeurige hoeveelheid radioactief produkt, de helft ervan omgezet te krijgen door radioactief verval; deze tijd is konstant voor ieder afzonderlijk radio-isotoop.

Meet men dus de hoeveelheid ^{210}Pb en ^{210}Po in een bepaald deel (volledig van dezelfde ouderdom) van de schelp, dan kan men daaruit berekenen hoe lang geleden dit fragment gevormd werd.

Dit principe werd door Cochran en Landman toegepast op zeven exemplaren van *N. belauensis*, die hen door Saunders geleverd waren, en waarvan de datum van de vangst bekend was. Deze exemplaren werden op conchyliologische kenmerken geklasseerd als onvolwassen, bijna volwassen, en volledig volwassen. De schelpen werden doorgezaagd, en delen van de verschillende septe werden geanalyseerd op hun gehalt aan ^{210}Pb en ^{210}Po .

Wegens de korte halveringstijd van ^{210}Po is de meting slechts nauwkeurig voor de twee laatst gevormde septa; voor de andere septa werd steeds een vormingstijd van 400 dagen aangenomen (ongeveer 3 x de halveringstijd).

Resultaten van deze metingen zijn :

- onvolwassen exemplaren vormen na 120 tot 230 dagen een nieuw septen.
- bij exemplaren die bijna of volledig volwassen zijn duurt dit wat langer : meer dan 290 dagen.

Deze gegevens komen goed overeen met de resultaten bekomen door Saunders met zijn vang-merk methode.

De aldus bekomen cijfers kunnen gebruikt worden om een schatting te maken van de tijd die *Nautilus belauensis* nodig heeft om volwassen te worden. De eerste zeven septa worden reeds door het embryo gevormd en dienen dus niet meegeteld te worden. Een exemplaar met 36 septa leeft dus, wanneer we rekenen met 120 dagen groei voor onvolwassen septa (tot nr 32) en 400 dagen voor de bijna volwassen septa, ten minste 10 jaar. Deze schatting is te vergelijken met de waarde van 15 jaar, bekomen door Saunders.

Er dient wel vermeld dat de vormingstijd per septum, zoals die geschat werd voor aquariumexemplaren van *N. pompilius* en *N. macromphalus*, namelijk van 30 tot 130 dagen, merkkelijk kleiner is dan de hier vermelde waarden. Dit kan echter te wijten zijn aan de onnatuurlijke aquarium-omgeving, of ook aan het verschil in soort of in habitat.

(Vrij naar Cochran, K. en Landman, N., 1984. Nature, vol. 308:725)

MOLLUSKEN IN DE BIJVANGSTEN VAN OOSTENDSE VISSERS.

R. Vanwallegem

Gedurende meer dan tien jaar hadden wij de gelegenheid bijvangsten te controleren op het voorkomen van mollusken. Onderstaande lijsten fungeren dan ook als een résumé van aantekeningen die in deze periode genomen werden.

Bewust hebben wij echter geen visgronden vermeld. Vele soorten worden immers op tal van plaatsen gevangen, en voor zeldzamere, maar onopvallende species kunnen de vissers na een twintigtal zeedagen meestal geen precieze localiteit meer opgeven.

Bovendien is het ook duidelijk dat onze lijsten een zeer onvolledig beeld geven van de molluskenfauna die voorkomt in de gebieden door onze vissersvloot bewerkt. Daar de maaswijdte van de netten meestal groot is (soms meer dan 15 cm) worden kleine soorten zelden aangebracht. Zulk materiaal werd dan meestal bekomen vanuit stenen, ex-pisces, van tussen Hydrozoakolonies, enz. .

Ook zijn de visserijmethodes niet altijd even gunstig voor het naar boven brengen van bodemorganismen. In recente jaren heeft de steeds grotere jacht op pelagische vissoorten (spanvisserij, opheffing verbod haringvangst, ...) de bijvangst van mollusken drastisch verminderd. Wij zijn ervan overtuigd dat met andere vangtechnieken nog heel wat soorten zouden bekomen worden.

Teneinde toch wat overzichtelijker te werken verdeelden we onze waarnemingen over drie types van visserij, nl. de kustvisserij, de visserij op het Kanaal en de Ierse Zee en de (uitstervende) visserij op IJsland.

Op enkele uitzonderingen na volgden we nomenclatuur van Nord-sieck (1968, 1969, 1972). Daar deze ook de diepwatersoorten behandelt, is het mogelijk alle soorten die we vermelden bij één auteur terug te vinden.

I. DE KUSTVISSERIJ

Bij dit type van visserij werden veel courante littorale soorten aangetroffen. Nochtans vonden we ook soorten waarvan het voorkomen in onze kustwateren eerder een verrassing is. Laten we nogmaalt bena drukken dat het hier de inventarisatie van bijvangsten betreft. Uit de literatuur weten we dat nog heel wate soorten in dit gebied voorkomen. Zowel oudere auteurs

(Gilson, 1900) als recente (Kerckhof, 1980) vermelden heel wat species die we tot nu toe nooit hebben aangetroffen. Bij hun onderzoek werd echter gebruik gemaakt van speciale vangapparatuur.

Mogen we hierbij ook Eddy Eneman, promotor-gids van het Zee-aquarium te Oostende, bedanken voor het ter beschikking stellen van zijn waarnemingen.

Bivalvia

- Modiolus modiolus* (Linné, 1758) Paardemossel
Mytilus edulis (Linné, 1758) Mossel
Mytilus galloprovincialis Lamarck, 1819 Krombekmossel
Aequipecten opercularis (Linné, 1758) Wijde mantel
Heteranomia squamula (Linné, 1758) Schilferige dekschelp
Ostrea edulis Linné, 1758 Oester
Arctica islandica (Linné, 1767) Noordkromp
Cerastoderma edule (Linné, 1767) Kokkel
Acanthocardia echinata (Linné, 1758) Gedoornde hartschelp
Mercenaria mercenaria (Linné, 1758)
Chamelea gallina striatula (Da Costa, 1778) Venusschelp
Venerupis pullastra (Montagu, 1803) Tapijtschelp
Donax vittatus (Da Costa, 1778) Zaagje
Nacoma balthica (Linné, 1758) Nonnetje
Fabulina fabula (Gronovius, 1781) Rechtsgestreepte plaatschelp
Angulus tenuis (Da Costa, 1778) Tere plaatschelp
Abra alba (W. Wood, 1802) Witte dunschaal
* *Scrobicularia plana* (Da Costa, 1778) Platte slijkgaper
Nacra corallina (Linné, 1758) Grote strandschelp
Spisula solida (Linné, 1758) Stevige strandschelp
Spisula elliptica (Brown, 1827) Ovale strandschelp
Spisula subtruncata (Da Costa, 1778) Halfgeknotte strandschelp
Lutraria angustior Philippi, 1844 Otterschelp
Phaxes pellucidus (Pennant, 1777) Sabelschede
**Ensis siliqua (Linné, 1758) Tafelmesheft
**Ensis arcuatus (Jeffreys, 1869) Grote zwaardschede
Hiatella rugosa (Pennant, 1777) Rotsboorder
Mya truncata Linné, 1758 Afgeknotte gaper
* *Arenomya arenaria* (Linné, 1758) Strandgaper

* alleen losse kleppen

** Daar het onderscheid tussen *E. siliqua/minor* en *E. arcuatus/ensis/phaxoides* niet altijd duidelijk was, is het mogelijk dat ook andere *Ensis*-soorten gevangen werden.

Gastropoda

- * *Epitonium clathrus* (Linné, 1758) Wenteltrap
- Crepidula fornicata* (Linné, 1758) Muiltje
- Lunatia catena* (Da Costa, 1778) Gewone tepelhoren
- * *Lunatia nitida f. alderi* (Forbes, 1838) Glanzige tepelhoren
- Buccinum undatum* Linné, 1758 Wulk
- * alleen dood aangetroffen (vnl. met heremietkreeften)

Cephalopoda

Alloteuthis subulata (Lamarck, 1798) Dwergpijlinktvis
Loligo vulgaris Lamarck, 1798 Pijlinktvis
Sepia officinalis Linné, 1758 Gewone zeekat
Sepiola atlantica d'Orbigny, 1839 Dwerginktvis

Daar over deze groep weinig nota's werden genomen, is het zeer waarschijnlijk dat andere soorten werden over het hoofd gezien.

Frère Orbanstraat 59
 8400 Oostende

Uit : de strandvlo - periodiek van ' De Strandwerkgroep '
 jaargang 3 (4) - december 1983

MEDEDELINGEN :

BELGISCHE VERENIGING VOOR PALEONTOLOGIE :

Vanaf september 1984 is er een ' Geologische tijdschaal ', uitgegeven door de Belgische vereniging voor Paleontologie, te koop tijdens de maandvergaderingen. Deze tijdschaal is opgevat in de vorm van een poster, echter in licht karton, met als afmetingen 110 cm x 86 cm. De uitvoering is van Dr. Geys met tekeningen van beroepstekenaar T. Houbrechts.

Deze tijdschaal vermeldt :

- De moderne gangbare namen in de Paleontologie
- De evolutie in de tijd
- De densiteit van de vormen
- De duur van de verschillende tijdvakken in miljoenen jaren.

Het geheel is in vierkleurendruk met ongeveer 100 pentekeningen van verschillende Genera.

Aan de prijs van 200,- fr. zijn we zeker dat vele leden dit niet zullen willen missen.

Op donderdag 27 september 1984 houdt de Belgische vereniging voor paleontologie haar maandelijks bijeenkomst in de Omme-ganckstraat 26 te Antwerpen. Dit om 20.00 uur.

Presentatie van publicatie nr. 5 : De Geologische Tijdschaal. Lezing met dia's door Dr. E. Steurbaut over " Otolieten ".

Dr. Steurbaut is verbonden aan het Laboratorium voor Paleontologie van de Rijksuniversiteit te Gent en geniet wereldvermaardheid als paleoichtyoloog, in het bijzonder als autoriteit op gebied van otolieten.

Donderdag 25 oktober 1984, te 20.00 uur in het lokaal Omme-ganckstraat 26 te Antwerpen : Vierde ruilavond van de Belgische vereniging voor Paleontologie. Traditioneel worden alle leden uitgenodigd om ruilmateriaal mee te brengen, zodat er op een eerlijke wijze tot uitwisseling van fossielen kan gekomen worden. Handel drijven is niet toegestaan.

SOCIETE BELGDE MALACOLOGIE :

Onze franstalige zustervereniging organiseert volgende activiteiten :

- 6 okt. Excursie naar de Geer-vallei en de St. Pietersberg
- 27 okt. " Reis naar Hua-Hin, Golf van Siam " door J. Senders
- 17 nov. " De schelp in de kunst " door A. Thielemans.
- 8 dec. " Nuculidae en inleiding tot de Arcidae " door J. Buyle.

De voordrachten gaan door op het gekende adres, Blekerijstraat, 27, te Brussel.

RENDEZ - VOUS 1984

Onze jaarlijkse Rendez - Vous dag houden we dit jaar dus op 7 oktober 1984. Vroeger planden we deze dag in november of december, maar de toestand van de wegen is in die maanden dikwijls niet van aard om verre verplaatsingen aan te moedigen. We hopen dus dat op 7 oktober het weder stralend zal zijn en alle leden, ook zij die ver weg van Antwerpen wonen, deze gelegenheid zullen aangrijpen om elkaar gedurende een volle dag te ontmoeten.

Na de voordrachten houden we onze tweede halfjaarlijkse Beurs, waarop allerhande materiaal (schelpen, fossielen, boeken, enz.) kan geruild en verkocht worden. Meer details daarover vindt U in het mei-nummer, p. 113.

Het P R O G R A M M A van die dag ziet er uit als volgt :

-
- 10.00 Verwelkoming en mededelingen.
- 10.30 - 11.15 " Conchyliologie in België ", voordracht met dia's verzorgd voor de Jeugdafdeling B.V.C.
- 11.30 - 12.00 " De Platen van Savigny " , voordracht met dia's door dhr. A. Delsaerdt.
- Lunchpauze
- 14.00 - 15.00 " Malacologische excursie in Noorwegen ",
voordracht met dia's door dhr. Th. Backeljau.
- 15.15 - 17.00 Tweede Halfjaarlijkse Beurs.

Daar het niet meer mogelijk is een lunch in " Stella Maris " te organiseren, wordt dit aan uw eigen initiatief overgelaten. U kan een lunchpakketje meebrengen, of een restaurantje in de buurt opzoeken. Een kaartje waarop deze zijn aangeduid zal, zoals gewoonlijk, in de zaal beschikbaar zijn.

- Ondanks het goede weer en de vakantieperiode waren toch een achttal mensen aanwezig.
- Uitwisseling van vakantieherinneringen en inzage van boeken en tijdschriften.
- Enkele leden deden relaas van het bezoek aan het Natuurhistorisch museum te London.
  - Fernand Boone had er het prachtig boek " What Shell is that ?" van Neville Coleman : Johan Verstraeten toonde enkele gekochte exemplaren van de Eaton's shell shop ; Jan Haelters toonde enkele dia's van deze trip.
- Fernand had het dan over het boek " Index and Register of seashells " van Ernesto Santos Galindo - Mexico 1977. Vooral het 45-bladzijden tellende voorwoord is interessant en is geschreven door Gordon Melvill. Het gaat over de taxonomie, de visie van Linnaeus en andere visies.

Het register is gebaseerd op een kollektie van ongeveer 10.000 ex. De schrijver komt tot de conclusie dat er maar 25.000 soorten zijn en de rest zouden synoniemen zijn.

Het alfabetische register is samengesteld volgens familie en soorten, met vermelding van de synoniemen en plaats van voorkomen.
- Frank Nolf toonde een artikel uit La Conchiglia waar de twee nieuwe soorten Mitridae besproken worden nl. Mitra gabonensis, Biraghi 1984 en de Ziba ogoonensis Biraghi 1984. Ook had hij de besproken schelpen bij zich.
- Tenslotte werden de Mytilidae besproken. Het verschil tussen de Trivia monacha, T. europaea en T. arctica werd bij middel van de microscoop uitvoering besproken.
- In de volgende vergaderingen worden de Mytilidae verder besproken, verder de Triviidae en de Terebridae.

HERMAN Gilbert

ALLERLEI

MOSSEL CONTRA REUMA

Reuma, artrose en artritis zijn geen dodelijke ziektes, en daarmee is dan het beste gezegd. Pijnlijk en vermoeiend zijn ze wel, en door het feit dat ze telkens weerkeren wordt je er hopeloos van. Is er dan geen genezing mogelijk? Een aantal Nieuw-Zeelandse artsen menen van wel: ze gaan de ziekte namelijk te lijf met ... mosselen. Een extract van de groenlipmossel zou helpen (zo geheten omdat de rand van hun schelp een groenige kleur vertoont).

De merkwaardige eigenschappen van dit schelpdier werden reeds een tiental jaren geleden ontdekt in de Verenigde Staten, in het kader van een onderzoek naar kankergenezende produkten. Helaas bleek de groenlipmossel geen hoop te bieden in de behandeling van kanker, maar tijdens dit onderzoek ontdekte men andere eigenschappen; namelijk een opvallende verbetering bij reuma en aanverwante klachten zoals artritis en artrose. Extracten van de groenlipmossel werden gediepvriesdroogt en onder de vorm van capsules in de handel gebracht.

In Groot-Brittannië, Duitsland en de Verenigde Staten en Japan werden spektakulaire resultaten geboekt, zo melden in elk geval de fabrikanten! Het produkt is niet geschikt voor personen die allergisch zijn voor schelpdieren, ón het heeft een afschuwelijke geur.

DIEPSTE ZEEBEDDING LIGT IN STILLE OCEAAN

In de Stille Oceaan, terhoogte van het eiland Goeam, heeft een Japans onderzoekschip half februari de diepste zeebedding ter wereld bepaald. Met een ultrasoon diepmetingsapparaat in verbinding met een computer werd daar een diepte van 10.924 meter onder de zeeoppervlakte gemeten. Volgens de dienst voor maritieme veiligheid te Tokio is de meting vrij akkuraat en wordt er slechts een marge aangenomen van plusminus 10 m naar boven of naar onder.

Ter plaatse werd reeds door de Verenigde-Staten, de S vjet-Unie, Groot Brittanië en andere landen een gelijkaardig onderzoek verricht. Hun resultaten varieerden tussen de 10.863 en 11.034 meter. De Japanners beweren dat hun dieptebepaling de juiste is en dat ze hiermee aan de internationale konkurrentiestrijd terzake een einde hebben gemaakt.

PAREL IN OESTER

Ongeveer een jaar geleden is Noesrat Mahmoed Ali van de ene op de andere dag zeer rijk geworden. Zij is een arme en kinderrijke moeder op het aan Koeweit toebehorende eilandje Failaka in de Perzische Golf.

Naar het persbureau van Koeweit berichtte vond de vrouw bij het klaarmaken van een vismaaltijd voor haar vijf kinderen in een oester een parel zo groot als een knikker. Deskundigen schatten de waarde op circa 11 miljoen fr.

JEUGDAFDELING
-----VERSLAG MAANDVERGADERING VAN 2 SEPTEMBER 1984

Vandaag kregen we de heer E. Wils weer eens op bezoek. We konden het vervolg zien van zijn diareeks over Israel. We kwamen in de Dode Zee terecht, we vervolgden onze weg naar de watervallen, die, midden in de woestijn, kurkdroog waren, om uiteindelijk te Bethlehem te belanden. We aanschouwden pracht en praal van de kerken en luisterden aandachtig naar het zeer plezierig verteld verhaal van de heer Wils.

Hopelijk komt dhr. Wils nog eens wat vertellen, want als hij komt is het altijd lachen geblazen.

Diegenen die niet aanwezig waren bleken weer eens ongelijk te hebben.

MAANDVERGADERING VAN 7 OKTOBER 1984

Op 7 oktober 1984 gaat de ontmoetingsdag door, dus geen aparte vergadering voor de jeugd.

Maar toch gebeurt er iets speciaals die dag, namelijk de jeugdafdeling zal een voordracht geven en we staan als eerste genoteerd op het programma.

Ik hoop dat jullie allemaal aanwezig zult zijn, want zo'n belangrijk gebeurtenis mag toch niemand missen.

Raadpleeg ook het programma in dit maandblad.

Tot kijk.

Linda.

OPLOSSING RAADSELSPELLETJE VORIG MAANDBLAD

MUREX PECTEN

BUCCINUM UNDATUM

MITRA ZONATA

TRIVIA MONACHA

HALIOTIS TUBERCULATA

STROMBUS GIGAS

DENTALIUM VULGARE

NAUTILUS POMPILIUS

CONUS GLORIAMARIS

CYPRAEA AURANTIUM